

§ 21. Зямельная і ваенная рэформы ў Рыме

?! 1. Калі і чаму ў Рыме з'явілася пасада народнага трыбуна? **2.** Якія правы мелі народныя трыбуны? **3.** З якой мэтай рымляне вялі шматлікія войны? Якія вынікі яны мелі?

Народны трыбун у Рыме быў асобай свяшчэннай і недатыкальнай. Як жа магло здарыцца так, што ўнукі палкаводца Сцыпіёна, народныя трыбуны Тыберый і Гай Гракхі, былі забіты са згоды сенатараў? І гэта пры тым, што рэформы братоў Гракхаў былі ў інтарэсах рымскага грамадства.

1. Уплыў заваявальных войнаў на рымскае грамадства.

Пасля перамогі рымлян у Пунічных войнах скарбы Карфагена апынуліся ў руках пераможцаў, а большасць яго жыхароў была аддадзена ў рабства. З гэтага часу рабы выконвалі асноўныя працы ў Рыме.

▲ Рабы збіраюць вінаград.
Рэльеф

✓ Чаму ў Рыме ў II ст. да н. э. значна павялічылася колькасць рабоў?

Раней асноўным насельніцтвам Італіі былі сяляне. Рабская праца прынесла шмат для каго з іх поўнае збядненне. Многія земляробы страцілі свае надзелы зямлі. Пры гэтым багатыя рымляне скуплялі землі і стваралі вялізныя зямельныя гаспадаркі, у якіх працавалі толькі

рабы. Такія гаспадаркі ўвесь час мелі патрэбу ў новых рабах. А для гэтага былі неабходныя новыя пераможныя войны.

2. Зямельныя рэформы братоў Гракхаў. Тыберый Гракх праславіўся сваёй храбрасцю пры ўзяцці Карфагена. Калі ён вярнуўся на радзіму, то ўбачыў рабоў, якія працавалі на паллях. Гэта ўразіла Тыберыя. У той час рымскае войска складалася з людзей, што валодалі зямлёй. Лічылася, што менавіта яны зацікаўлены ў абароне Рыма. Збяднелыя сяляне ўжо не

с. 284–286

маглі служыць у арміі. Што ж будзе, калі земляробы страцяць зямлю?

Маці Гракхаў Карнелія, дачка палкаводца Сцыпіёна, ганарылася сваім бацькам і марыла пра тое, што яе сыны калі-небудзь зраўнуюцца з ім славай. Карнелія, заклікаючы да гонару сыноў, пыталася ў іх: «Калі ж мяне будуць называць маці Гракхаў, а не дачкой Сцыпіёна?»

У 133 г. да н. э. Тыберый Гракх стаў народным трыбунам. Ён прапанаваў адабраць у багатых грамадзян частку зямель і раздаць іх бедным. Але багатыя рымляне, перш за ўсё сенатары, усімі сіламі імкнуліся спыніць раздачу зямельных уладанняў. Бо яны ўжо распараджаліся лепшымі ўчасткамі дзяржаўных зямель. Прыхільнікі сената забілі Тыберыя Гракха.

У 123 г. да н. э. народным трыбунам быў выбраны **Гай Гракх**. Ён абяцаў працягнуць палітыку свайго брата. Каб прывабіць народ, Гай загадаў прадаваць бедным гараджанам хлеб па самых нізкіх цэнах. Адначасова ён прыступіў да стварэння калоній на заваяваных тэрыторыях. Сюды маглі перасяліцца бедныя і беззямельныя рымскія грамадзяне. Яны атрымлівалі прыдатныя для земляробства ўчасткі. Рымскія грамадзяне засялялі захопленыя землі. Тым самым калоніі ўмацоўвалі ўладу Рыма.

Рэформы братоў Гракхаў падтрымалі бедныя грамадзяне Рыма. Затое сенатары і багатыя рымляне былі супраць. Неаднаразова справа даходзіла да ўзброеных сутычак паміж прыхільнікамі рэформ. У адным з такіх сутыкненняў загінуў і Гай Гракх.

Браты Гракхі. Скульптура XIX ст. ►

- ☒ Чаму дзейнасць братоў не прынесла ім славы пры жыцці?

▲ Римські легіонер.
Реканструкція

3. Военная реформа Гая Марья.

Гракам не ўдалося прыпыніць зьбядненне земляробаў Італіі. Беднякоў па-ранейшаму было вельмі шмат. Востра стаяла пытанне: хто будзе служыць у арміі і абараняць Рым? Гэту задачу здолеў вырашыць консул **Гай Марый**. У 107 г. да н. э. ён ажыццявіў ваенную рэформу. Усім грамадзянам Рыма незалежна ад іх багацця і валодання зямлёй было дазволена служыць у арміі.

Служба доўжылася 16 гадоў. За гэты час салдаты станавіліся прафесіяналамі. На час службы яны атрымлівалі дзяржаўную зброю. А ад свайго палкаводца — плату.

Чым большая ваенная здабыча, тым большая плата. У канцы службы легіянерам на заваяваных тэрыторыях давалася зямля. У легіёны Марья натоўпам пайшлі рымскія беднякі.

Стагоддзі армія Рыма не будзе ведаць паражэнняў. Аднак салдаты цяпер ваявалі не толькі за Рым. Яны залежалі ад сваіх палкаводцаў больш, чым ад дзяржавы. Менавіта палкаводзец раздаваў зямельныя ўчасткі вэтэранам пасля завяршэння службы. Патрыятызм у рымскай арміі стаў саступаць месца асабістай адданасці салдат свайму палкаводцу. Самога Марья насуперак закону сем разоў выбіралі консулам. Такая была воля арміі.

ПАДВЯДЗЁМ ВЫНІКІ

♦ Павелічэнне колькасці рабоў прывяло да збяднення рымскіх сялян. Узнікла пагроза аслаблення рымскай арміі. ♦ Браты Гракхі імкнуліся зрабіць армію баяздольнай, павялічваючы колькасць уласнікаў зямлі, але іх не падтрымалі багатыя грамадзяне. ♦ Гай Марый дазволіў беднякам служыць у арміі, што спрыяла ўмацаванню Рымскай дзяржавы.

? 1. Якія змяненні адбыліся ў рымскім грамадстве ў выніку пераможных войнаў? Растлумачце лагічную сувязь: працяглыя войны → неабходнасць рэформ. 2. Якія пераўтварэнні прапанавалі браты Гракхі? 3. Якія наступствы мелі рэформы братоў Гракхаў? Уявіце, што магло б адбыцца, калі б іх законы цалкам ажыццявіліся. 4. Якія змяненні ў фарміраванне рымскай арміі ўнёс Гай Марый? У чым моцныя і слабыя бакі такой арміі?

Падрыхтуйце невялікае паведамленне пра рымскую армію паводле плана: а) віды войскаў; б) узбраенне; в) тактыка; г) дысцыпліна.

§ 22. Рабаўладанне ў Рыме

?! 1. У якіх дзяржавах старажытнасці выкарыстоўвалі працу рабоў? 2. У чым заключаецца галоўнае адрозненне раба ад свабоднага чалавека?

Аднойчы на пасяджэнні рымскага сената адзін з аратараў скончыў сваю прамову словамі: «Няма нічога больш дасканалага, чым наша грамадства. У нас няма нічога, што супярэчыла б справядлівасці і дабрадзейнасці. Што ж датычыцца рабоў, то іх, уласна кажучы, не трэба браць у разлік». Як ставіліся рымляне да рабоў, чаму іх «не бралі ў разлік»? Чым скончылася самае масавае ў гісторыі Рыма выступленне рабоў?

1. Крыніцы рабства ў Старажытным Рыме. Самымі бяспраўнымі ў Рыме былі рабы. Раба можна было прадаць, купіць, падарыць. Рабская праца з'яўлялася адной з крыніц багацця і дабрабыту рымскіх грамадзян.

Пасля адмены даўгаваго рабства асноўнай яго крыніцай сталі войны, якія Рым вёў безупынна. Колькасць рабоў папайнялася і за кошт дзяцей, народжаных у рабстве.

Вельмі распаўсюджаным было таксама выкраданне людзей. На моры гэтым займаліся марскія піраты, на сушы — разбойніцкія банды. Захопленых людзей прадавалі ў рабства.

У тыя часы гандаль рабамі працвітаў ва ўсім Міжземнамор'і. Існавалі вялізныя рынкі гандлю рабамі. Найбуйнейшы з іх знаходзіўся на востраве Дэлас у Міжземным моры. Прадавалі